

ОСНОВНІ СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СВІТОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

© 2014 ДЖАЛІЛОВ О. О.

УДК 339.924

Джалілов О. О. Основні сучасні тенденції світової інтеграції

Основне завдання статті – визначення провідної форми взаємозв'язків між інтеграційними об'єднаннями, що утворюють світову економічну систему, а також провідних інтеграційних тенденцій, які мають місце на світовій економічній арені. У ході дослідження були проаналізовані та систематизовані економічні показники міжнародної статистики, що дало змогу підтвердити гіпотезу про можливе формування нових світових центрів економічної активності, перерозподіл ролей на світовій економічній арені та зміщення основних товарно-фінансових потоків у азіатський регіон. Було також доведено, що перші прояви трансконтинентальної інтеграції, яка прийшла на зміну регіональній інтеграції, виступають провідним трендом майбутнього розвитку інтеграційних процесів. У цьому ж руслі було визначено, яким чином реалізується посилення економічної значимості окремих країн у рамках інтеграційних об'єднань. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є: визначення економічних і соціальних наслідків трансконтинентальної інтеграції у країнах, що виступають учасниками такої інтеграції, і в окремих третій країнах; визначення ступеню реальності теорії мондіалізму; дослідження явища виникаючої конвергенції та її наслідків тощо.

Ключові слова: регіоналізм, трансконтинентальна інтеграція, напрями економічного розвитку, глобальні економічні тенденції.

Рис.: 6. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 9.

Джалілов Олександр Оруджалович – аспірант, кафедра політичної економії обліково-економічних факультетів, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: hostrider@mail.ru

УДК 339.924

UDC 339.924

Джалилов А. О. Основные современные тенденции мировой интеграции

Основной задачей статьи было определение ведущей формы взаимосвязей между интеграционными объединениями, образующими мировую экономическую систему, а также ведущих интеграционных тенденций, которые имеют место на мировой экономической арене. В ходе исследования были проанализированы и систематизированы экономические показатели международной статистики, что позволило подтвердить гипотезу о возможном формировании новых мировых центров экономической активности, перераспределение ролей на мировой экономической арене и смещение основных товарно-финансовых потоков в азиатский регион. Было также доказано, что первые проявления трансконтинентальной интеграции, которая пришла на смену региональной интеграции, выступают ведущим трендом будущего развития интеграционных процессов. В этом же русле было определено, каким образом реализуется усиление экономической значимости отдельных стран в рамках интеграционных объединений. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении являются: определение экономических и социальных последствий трансконтинентальной интеграции в странах, которые выступают участниками такой интеграции, и в отдельных третьих странах; определение степени реальности теории мондиализма; исследование явления возникающей конвергенции и ее последствий и т. д.

Ключевые слова: регионализм, трансконтинентальная интеграция, направления экономического развития, глобальные экономические тенденции.

Рис.: 6. **Табл.:** 1. **Библ.:** 9.

Джалилов Александр Оруджалович – аспирант, кафедра политической экономии и учетно-экономических факультетов, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

E-mail: hostrider@mail.ru

Dzhalilov O. O. Basic Modern Tendencies of the World Integration

The main task of the article is determination of the leading form of interconnections between integration associations that form the world economic system and also leading integration tendencies that are found in the world economic scene. In the course of the study the article analyses and systemises economic indicators of international statistics, which allows confirming the hypothesis about a possible formation of new world centres of economic activity, redistribution of roles in the world economic scene and shift of main commodity and financial flows into the Asian region. The article also proves that first manifestations of trans-continental integration, which replaced the regional integration, are a leading trend of future development of integration processes. It also identifies how strengthening of economic significance of individual countries is realised within integration associations. Prospects of further studies in this direction are: identification of economic and social consequences of trans-continental integration in countries that are participants of this integration and in some third countries; identification of the degree of reality of the mundialisation theory; study of the phenomenon of emerging convergence and its consequences, etc.

Key words: regionalism, trans-continental integration, directions of economic development, global economic tendencies.

Pic.: 6. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 9.

Dzhalilov Oleksandr O. – Postgraduate Student, Department of Political Economy of Accounting and economics departments, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: hostrider@mail.ru

На сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин економічна інтеграція виступає чи не найголовнішим чинником, що забезпечує сталий економічний розвиток провідних країн світу та країн, що розвиваються. Сьогодні, коли процесами економічної інтеграції охоплена вся земна куля, вона проявляє себе в усіх теоретично описаних формах і постійно еволюціонує, надаючи все нових і нових контурів загальносвітової економічної інтеграції. Таким чином, визначення основних сучасних тенденцій та закономірностей у розвитку світових інтеграційних процесів виступає об'єктивною необ-

хідністю оскільки конструювання ефективної економічної та соціальної політики, а також коригування країнами їх соціально-економічних моделей стратегічної суспільно-економічної трансформації зазвичай орієнтовані на сучасні економічні тренди.

З огляду на актуальність проблематики, впродовж останніх 20 років тема сучасних тенденцій розвитку процесів міжнародної економічної інтеграції набула особливої популярності серед наукової спільноти. Широкого резонансу вона набула як у вітчизняних науковців, серед яких О. Білоруса, І. Бураківського, А. Гальчинського, Б. Губсько-

го, Д. Лук'яненко, В. Новицького, Ю. Пахомова, В. Рокочої, І. Соколенка, А. Філіпенка, В. Чужикова, так і у закордонних дослідників до яких можна віднести роботи Б. Баласса, О. Бейя, Ю. Борко, Ю. Ваннона, М. Згуровського, М. Іванова, В. Іноземцева, П. Кругмана, М. Максимова, Г. Мюрдаля, Дж. Най, Ю. Шишкова, П. Шуканова та багатьох інших. Значеній темі присвячено також кілька міжнародних оглядових звітів, серед яких World investment report, Annual economic report, World trade report та інші.

Мета статті полягає у визначенні основної форми взаємозв'язків між інтеграційними об'єднаннями, що утворюють світові континентальні ринки, з яких, у свою чергу, й складається світова економічна система, а також провідних інтеграційних тенденцій, які мають місце на світовій економічній арені.

Сьогодні значна частина світової наукової спільноти розвиває ідею теорії мондеалізму, яка зводить розвиток інтеграційних процесів до неминучості об'єднання численних інтеграційних об'єднань у єдиний уніфікований глобальний простір [1, с. 63]. Основою такого утворення повинен стати трансконтинентальний простір, який об'єднає країни та регіони, які найбільш інтенсивно інтегруються [2, с. 64]. Отже, мова йде про загальносвітову міжконтинентальну економічну інтеграцію, активний розвиток передумов якої спостерігається протягом останніх 10 років. Тобто, акцент на загальносвітовій співпраці дещо посунув явище регіоналізму, яке розвивалося протягом усього минулого століття та все ще залишається однією з провідних тенденцій сьогодення. Водночас, виходячи з того, що історично інтеграція еволюціонує через кілька основних форм, кожна з яких свідчить про ступінь її зрілості [3, с. 365 – 366], явище загальносвітової міжконтинентальної економічної інтеграції, як і регіоналізм, який проявляється у регіональній економічній інтеграції, виникло як наступний щабель у розвитку економічних відносин та об'єктивно обумовлена необхідність у відповідь сучасним економічним проблемам. Сучасна наукова спільнота пов'язує таку тенденцію з високим рівнем взаємопроникнення національних економічних систем, їх структурної близькості, виникненням конвергенції та готовністю переходу їх на якісно новий рівень економічних відносин. Незважаючи на те, що загальносвітова міжконтинентальна інтеграція явище молоде і залишається на початковому етапі свого розвитку, резонанс поглядів світової економічної спільноти на подальший розвиток глобальної економічної інтеграції викликаний саме її проявом. З одного боку, міжнародна регіональна інтеграція вже сформувала основні світові економічні центри та розподілила між ними зони впливу, а з іншого – сучасні економічні тенденції свідчать про зміщення таких центрів, утворення нових і перерозподіл зон впливу через створення нових інтеграційних об'єднань, приєднання окремих національних економічних систем до вже існуючих інтеграційних об'єднань, розвиток системи транснаціональних корпорацій та злиття кількох інтеграційних об'єднань. Розглянемо ситуацію більш детально.

На сучасному етапі розвитку інтеграційних і глобалізаційних процесів світова економіка представляє собою кілька взаємодіючих між собою макрорегіонів. Як і Всесвітній Банк, у статистичних цілях за макроекономічною ознакою ООН виділяє 5 таких регіонів – Африку, Азію, Європу, Америку та Океанію [4]. Але, з пан-інтеграційної точки зору, враховуючи сучасний стан глобальної економічної інтеграції, світова економіка представляє собою лише чотири основні ринки, які представлені на рис. 1.

Рис. 1. Структура світової економіки з пан-інтеграційної точки зору

Складено автором за даними джерел [1 – 7].

Враховуючи нерівномірність економічного розвитку, що зумовлена геополітичним положенням, відмінністю природно-кліматичних умов, наявністю ресурсного потенціалу та іншими історичними, політичними, економічними й соціальними причинами, виникла значна диференціація економічного розвитку окремих економічних систем, що також нерівномірно проявилася на території вищезазначених ринків. Так, окремі країни тривалий час розвивалися в умовах нерівноправних відносин, втрачали від невідповідних умов торгівлі, відчували ефект «переливання мізків», залишалися буферною зоною та політично залежали від розвинених країн світу, що й зумовило їх відносну економічну відсталість на фоні загальносвітового економічного розвитку. Наслідки такої тенденції особливо контрастно проявили себе з активізацією інтеграційних і глобалізаційних процесів після розпаду СРСР. Так, враховуючи пан-інтеграційну регіоналізацію економічних відносин, а також основні світові товарно-фінансові потоки, у світі сформувалося три основні економічні центри – у Західній Європі, у Америці та на сході – у Азіатсько-тихоокеанському регіоні. Відповідно, Африканський регіон, Східна Європа та частина Азіатського регіону, до складу яких входять малорозвинені країни та країни, що розвиваються, залишилися місцем реалізації інтересів основних економічних гравців світового значення. У контексті розвитку пан-інтеграційних регіональних відносин на міжнародній економічній арені було сформовано світову економічну тріаду (рис. 2).

У основі кожного з трьох світових центрів економічної інтеграції лежить регіональне інтеграційне об'єднання та провідна національна економічна система, які й задають темп усьому регіону та окремим країнам щодо загально-економічного та інтеграційного розвитку. Так, провідним для Європейського континентального ринку виступає Європейський Союз, для Американського континентального ринку – Північноамериканська зона вільної торгівлі НАФТА на чолі з США та для Азіатсько-тихоокеанського регіону – форум Азіатсько-тихоокеанського економічного співробітництва АТЕС на чолі з Японією відповідно. Так сталося, що найбільшого прояву інтеграційні процеси отримали саме в Західноєвропейському регіоні, тому Європейська модель інтеграції, на відміну від інших двох, є більш демократичною з огляду на відсутність провідної країни-диктатора. Осередком інтеграційного та економічного розвитку тут виступають усі країни ЄС. У центрі інших двох континентальних економічних центрів лежать окремі країни, які виступають як провідні економічні системи, що задають темп розвитку регіону та окремим країнам.

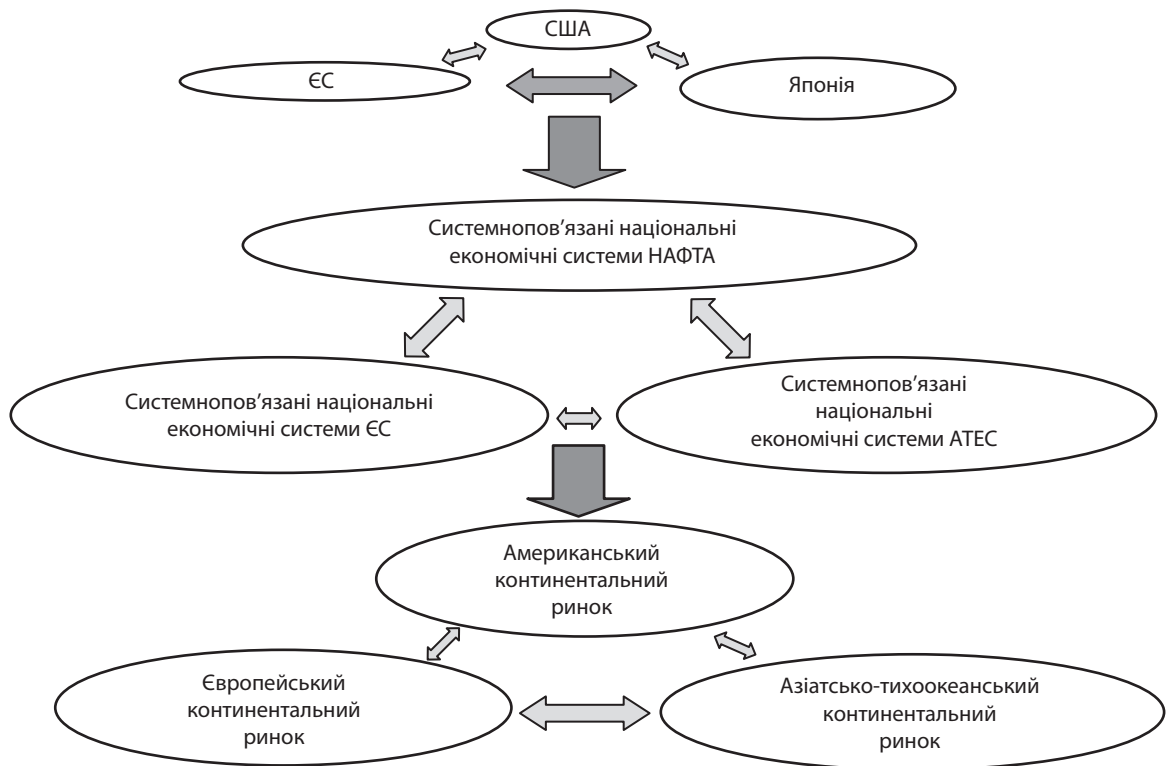

Рис. 2. Світова тріада центрів економічної інтеграції [5, с. 67]

тальних ринків домінуючу роль займають США та Японія із системно пов'язаними з ними національними економічними системами. Незважаючи на відмінності у своєму розвитку, які пояснюються специфікою економічних моделей розвитку провідних країн регіону та природними умовами, у яких розвивалися взаємопов'язані національні економічні системи регіонів, розвиток процесів економічної інтеграції світової економічної тріади знаходиться на приблизно однаковому рівні. Virішення глобальних економічних питань сьогодення потребує значних фінансових і людських ресурсів, що виступає непосильним тягарем для кожного окремого з таких об'єднань. Як наслідок, виникають усе нові точки перетину інтересів, що зумовлюють об'єктивну необхідність співпрацювати на засадах об'єднання, уніфікації та рівноправності. Звідси й виникає так звана конвергенція економічних явищ і ресурсів, що й породжує явище економічної співпраці у загальносвітових масштабах. Результатом такої співпраці й виступає еволюція специфіки економічних взаємовідносин між учасниками інтеграційних об'єднань світової економічної тріади (рис. 3).

Ідея про Трансатлантичне співробітництво, яка поєднає два провідні континентальні ринки в єдину зону вільної торгівлі, виникла як наслідок розвитку однієї з тенденцій сучасної економічної інтеграції. Такою тенденцією стало посилення позицій Китаю та групи країн БРІКС на світовій економічній арені, яке обов'язково потягне за собою тотальний перерозподіл ступеню регулювання світовими фінансовими та товарними потоками. Як видно з рис. 4, станом на початок 2013 р. Китай представляє собою одного з найбільших світових лідерів з ВВП.

Протягом останнього десятиріччя країна, незважаючи на світові кризи, демонструвала постійну тенденцію до нарощування обсягів ВВП. Станом на початок 2013 р., Китай займає друге місце у світі після США за обсягами виробленого ВВП з показником у 8358363 млн дол. США

[6], що складає 11,62% його загальносвітового обсягу та свідчить про постійне економічне зростання у країні. Така ж тенденція стосується й інших учасників групи БРІКС, до якої також, як і Китай, належать Росія, Індія, Бразилія та Південна Африканська Республіка. Станом на початок 2013 р. Бразилія, Росія та Індія увійшли до десятки найбільших світових виробників ВВП з показниками 2252664, 2014776 та 1841717 млн дол. США, що складає відповідно 3,13%, 2,8% та 2,56% від його світового обсягу відповідно. Причому надзвичайно швидкі темпи приросту ВВП спостерігаються в Росії, яка, за неофіційною статистикою, у кінці 2013 р. посіла 5 місце з обсягів випуску ВВП та претендує на провідне місце у групі БРІКС. Виходячи з такої статистики, можна зробити висновок про те, що, БРІКС представляє собою потенційну небезпеку як для ЄС, так і для США щодо зміщення основної економічної діяльності в азіатський регіон і контролю над товарно-грошовими потоками. Про активний розвиток економічної діяльності та нарощення потужностей групи БРІКС також свідчить і експортно-імпортна діяльність зазначених країн (табл. 1).

Як видно з табл. 1, станом на початок 2013 р. Китай виступає найбільшим світовим експортером, поступаючись лише сукупному експорту ЄС, і третім світовим імпортером після США та ЄС. Його частка у загальносвітовому експорті становить 2049000 млн дол. США, що складає 13,9% загальносвітового експорту. При цьому для Китаю було характерне позитивне сальдо зовнішньоторговельної діяльності протягом усіх 4 кварталів 2013 р., що свідчить про експортоорієнтованість китайської економіки та збільшення валютних резервів країни. Частка його імпорту становила 1818000 млн дол. США, що склало 12,2% загальносвітового імпорту та на 1,7% менше його експортної діяльності. Така тенденція збереглась навіть попри те, що після кризи Китай взяв курс на розширення внутрішнього ринку та стимулювання імпортної діяльності з одночасною

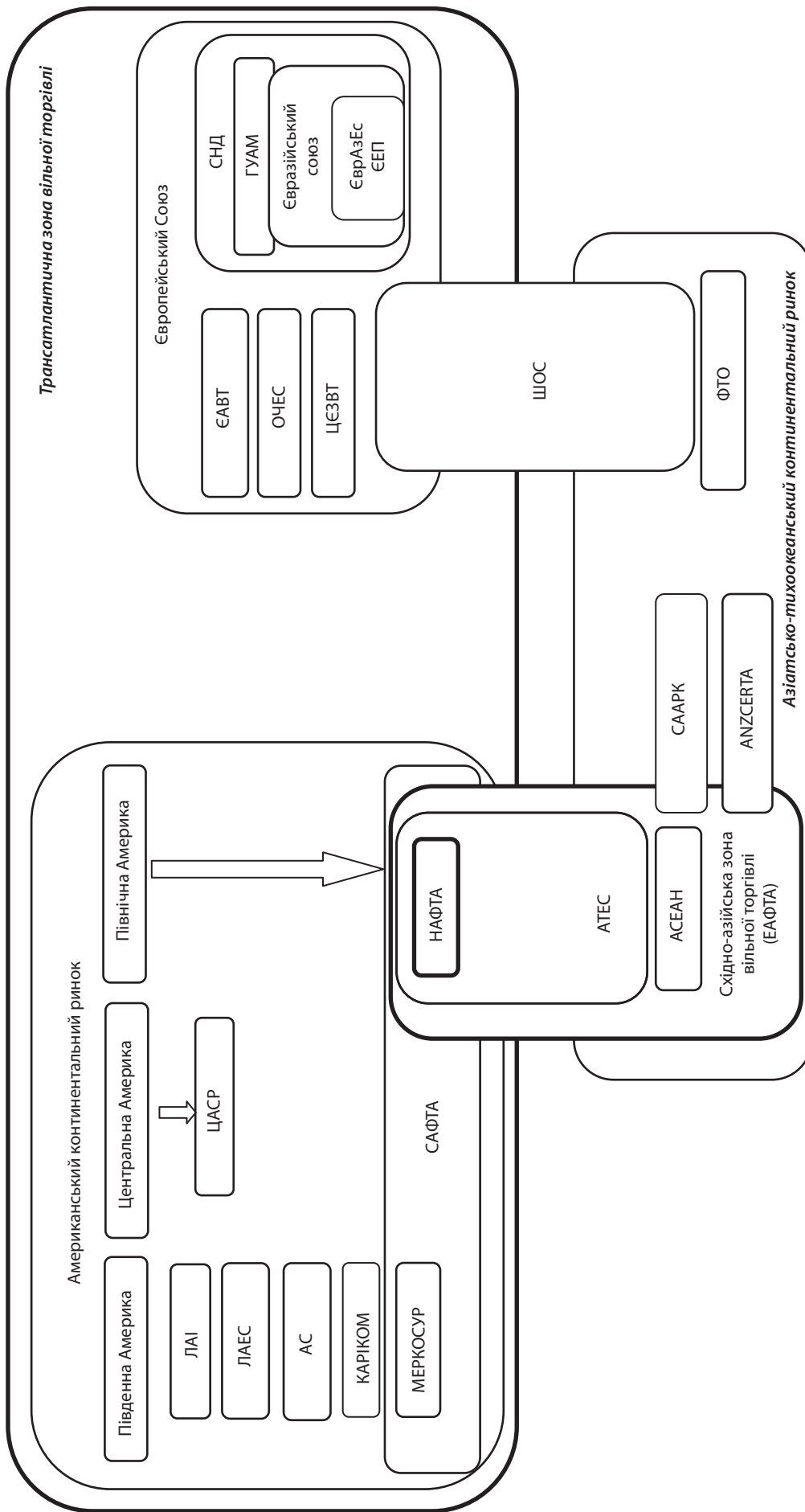

Рис. 3. Структура взаємовідносин між світовою економічною тріадою

Складено автором за даними джерел [1 – 9].

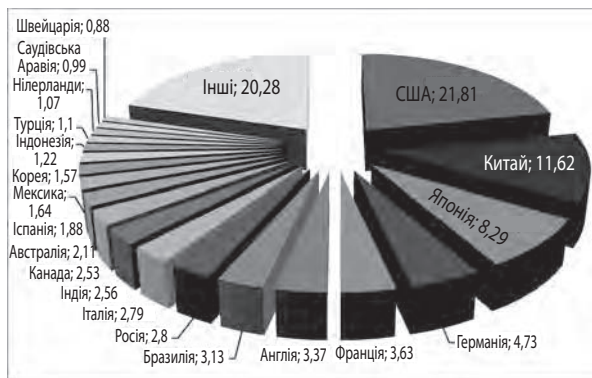

Рис. 4. Світові лідери з виробництва ВВП, % [6]

стабілізацією зовнішнього попиту. Таким чином, Китай, збалансувавши експортно-імпорتنу діяльність, покращив структуру зовнішньої торгівлі та знизив залежність від ринків розвинутих країн. При цьому темпи нарощення обсягів внутрішнього виробництва не змінилися і навіть зросли, оскільки порівняно з минулим роком обсяги експортної діяльності країни зросли на 8%. Для Росії, яка поряд з Китаєм намагається розширювати свої ринки, також притаманне позитивне сальдо зовнішньоторговельного обороту. Але, на відміну від Китаю, потреби внутрішнього ринку змусили її скоротити експортну діяльність та протягом року збільшити обсяг імпорту на 4%. Індія та Бразилія увійшли до 20 найбільших світових експортерів та імпортерів, але зі значно нижчими показниками, ніж Росія та Китай. Так, загальносвітові показники Індії склали 3,3%

від світового імпорту та 2% від експорту, а Бразилії – 1,6 та 1,7% відповідно. Отже, виходячи з нарощування обсягів національного виробництва, експортоорієнтованості та загального збільшення обсягів зовнішньоторгівельних операцій Китаю та країн групи БРІКС, доцільно буде зробити припущення, що розвиток подібної тенденції може призвести до зміщення центру економічної діяльності в азіатський регіон вже у найближчі 5 років.

Таке припущення знаходить підтвердження у зростаючих інвестиційних потоках Китаю та групи країн БРІКС. Варто зауважити, що в умовах спаду інвестиційної діяльності в усьому світі не лише Китай, а й інші країни – члени групи БРІКС, протягом усього 2012 р. – першої половини 2013 р. лишалися одними із найпривабливіших для інвестування, що наочно видно з рис. 5.

В умовах економічної невизначеності міжнародні інвестори у 2013 р. зайняли позицію очікування паралельно реструктуризуючи та скорочуючи свої закордонні вкладення. Але, на фоні загального падіння ввезення інвестицій у Європі, Північній Америці, Австралії та Новій Зеландії [8], обсяги ПІІ до Китаю практично не змінилися, що й видно з рис. 6. Така тенденція свідчить про значну ступінь довіри та впевненості міжнародних інвесторів у економічній стабільності Китаю, ніж у економіках інших країн та регіонів. При цьому, як видно з рис. 6, країни БРІКС протягом 2012 – першої половини 2013 рр. і самі виступали у числі найбільших донорів ПІІ серед країн-інвесторів з поступально зростаючою економікою.

Таблиця 1

Найбільші світові експортери та імпортери на початок 2013 р.

№	Експортер	млн дол. США	% у світовому	№	Імпортер	млн дол. США	% у світовому
1	ЕС (27)	2166000	14,7	1	США	2335000	15,6
2	Китай	2049000	13,9	2	ЕС (27)	2301000	15,4
3	США	1547000	10,5	3	Китай	1818000	12,2
4	Японія	799000	5,4	4	Японія	886000	5,9
5	Корея	548000	3,7	5	Гон Конг, Китай	554000	3,7
6	Росія	529000	3,6	6	Корея	520000	3,5
7	Гон Конг, Китай	493000	3,4	7	Індія	480000	3,3
8	Канада	455000	3,1	8	Канада	475000	3,2
9	Сінгапур	408000	2,8	9	Мексика	380000	2,5
10	Саудівська Аравія	386000	2,6	10	Сінгапур	380000	2,5
11	Мексика	371000	2,5	11	Росія	335000	1,3
12	Тайбей, Китай	301000	2	12	Тайбей, Китай	270000	2,2
13	Арабські Емірати	300000	2	13	Австралія	261000	1,8
14	Індія	293000	2	14	Таїланд	248000	1,7
15	Австралія	257000	1,7	15	Турція	237000	1,7
16	Бразилія	243000	1,7	16	Бразилія	233000	1,6
17	Таїланд	230000	1,6	17	Арабські Емірати	220000	1,6
18	Малайзія	227000	1,5	18	Швейцарія	198000	1,3
19	Швейцарія	226000	1,5	19	Малайзія	197000	1,3
20	Індонезія	188000	1,3	20	Індонезія	190000	1,3
21	Інші	2727558	18,5	21	Інші	2455684	16,4

Складено автором за даними джерела [7].

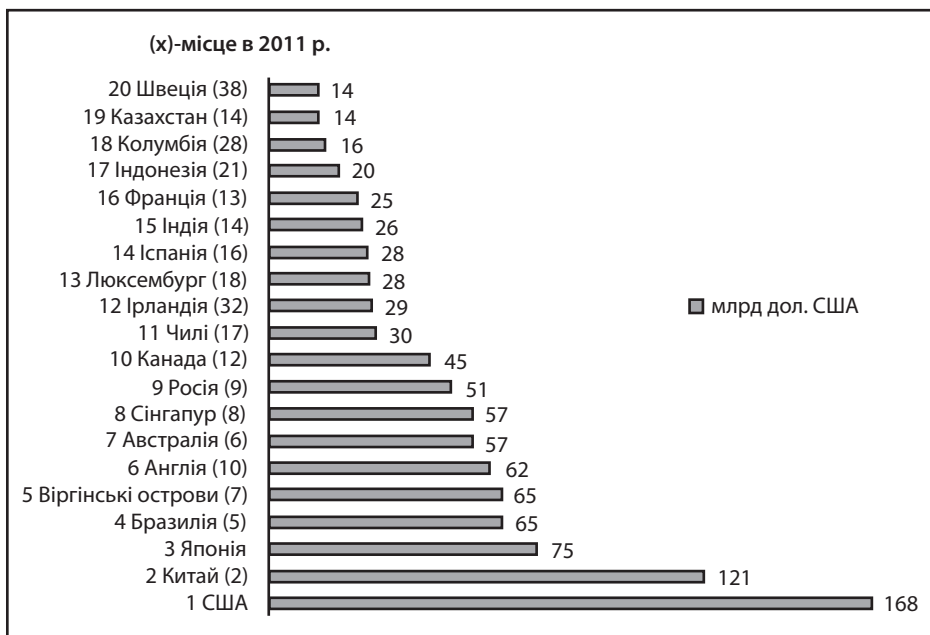

Рис. 5. Лідуючі країни з ввозу ПШ 2012 – 2013 рр. [8]

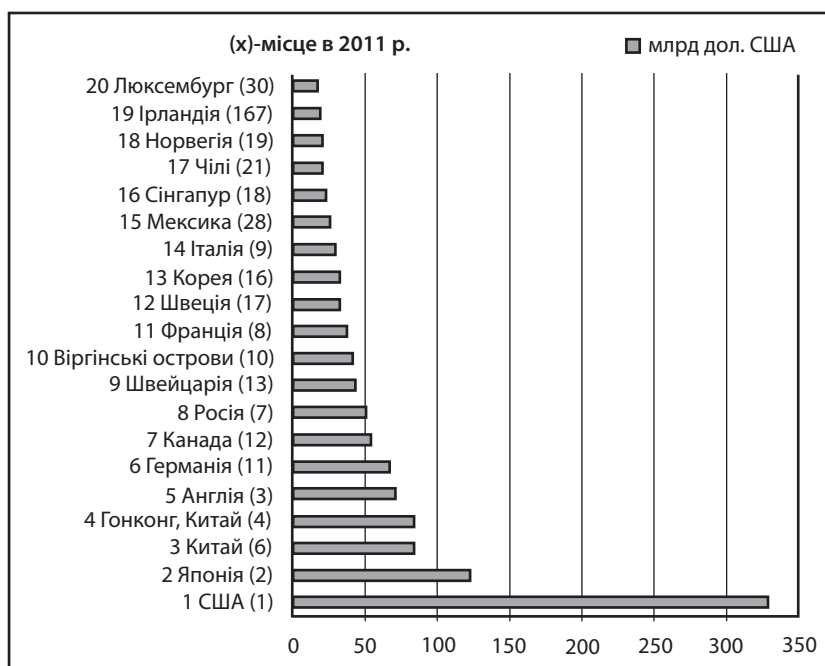

Рис. 6. Основні країни-інвестори ПШ 2012 – 2013 рр. [8]

Так, інвестиційні потоки з Китаю, Росії, Індії, Бразилії та Південно Африканської Республіки зросли з 5 млрд дол. США у 2000 р. до 145 млрд дол. на початок 2013 р. і становили 10% від загальносвітових інвестицій [8]. Особливе місце займає Китай, обсяг ПШ якого на початок 2013 р. становив 84 млрд дол. США та який лише за рік перетворився на третього найбільшого світового інвестора, підійнявшись у рейтингу з 6 позиції. Виходячи з того, що приблизно 75% усіх ПШ приходять від ТНК, можна зробити висновок про те, що країни групи БРІКС обрали у якості економічної стратегії економічну експансію через розширення сітки транснаціонального бізнесу в усьому світі. Об'єктивним доказом вищезазначеного служить загальне збільшення числа державних ТНК на світовій економічній арені, число

яких збільшилось з 650 у 2000 р. до 845 станом на початок 2013 р. На долю таких ТНК на початок 2013 р. припало понад 145 млрд дол. США, що склало понад 11% світових ПШ. Основна частина таких ТНК належить країнам азіатського регіону, на долю яких на початок 2013 р. припадало три чверті усіх ПШ з країн, що розвиваються, та які виступили донором 10% загальносвітових ПШ. Це свідчить про загальносвітове посилення ролі азіатських ТНК, серед яких у першу чергу варто відмітити ТНК групи БРІКС, які виступають найбільшим донором ПШ для африканського регіону. Так, на фоні загальносвітового скорочення ПШ впродовж 2012 р. на 18% до 1,35 трлн дол. США, лише у Африці спостерігається позитивна динаміка зростання ПШ, обсяги яких збільшились на 5% порівняно з 2011 р. і склали 50 млрд

дол. [8]. Така тенденція свідчить про те, що країни – учасники групи БРІКС намагаються змістити світові фінансові й товарні потоки та захопити значну частку африканського континентального ринку, який станом на 2013 р. виступає ареною конфронтації та лобювання економічних інтересів розвинених країн світу.

Таким чином, виходячи з вищезазначеної статистики, створення Трансатлантичної зони вільної торгівлі виступає як об'єктивна міра збереження економічної безпеки і ЄС і США. Втрати позицій на міжнародній економічній арені протягом останніх кількох років об'єктивно зумовили негативну оцінку міжнародних експертів щодо збереження їх нинішнього економічного положення. Так, якщо зона вільної торгівлі не буде утворена між двома континентальними ринками до 2015 р., країни БРІКС, на чолі з Китаєм, з великою вірогідністю зможуть задавати темп глобальному ринку.

У сферу дії трансатлантичної домовленості передбачається включення основних галузей народного господарства з пріоритетною роллю тих, які нададуть економікам Європи та Америки нового імпульсу в розвитку інноваційного виробництва та стимулюванні зайнятості. Договір представляє собою найбільшу в історії економіки зону світової торгівлі, яка охопить приблизно 46% світового ВВП, більшу частину світової торгівлі та ПШ. Як прогнозують спеціалісти, економічний ефект від створення трансатлантичної зони вільної торгівлі виявиться у першу чергу в збільшенні товарообороту між регіонами на понад 115 млрд дол. США. Лише зняття торговельних бар'єрів призведе до збільшення ВВП Європи та США на 0,1 та 0,2% відповідно. А вже до 2027 р., за прогнозами Єврокомісії, ефект від створеної зони вільної торгівлі принесе додатково 0,5% росту економіки Європи та 0,4% Америки, що у загальному еквіваленті складатиме понад 150 млн доларів США. При цьому основний економічний ефект планується отримати, уніфікувавши технічні стандарти та конкурентні правила, що діють на обох територіях [9].

Отже, створення трансатлантичної зони вільної торгівлі передбачає: збереження розстановки сил на світовій економічній арені з відповідним посуненням Китаю та групи БРІКС на другі ролі; посунення Росії та євразійської економічної зони, що формується упродовж останніх кількох років; остаточне зміщення центру економічної активності на захід та остаточну відмову від ідеї «єдиної Європи», яку лобіює Росія.

Беручи до уваги вищезазначені ефекти, варто також зазначити, що трансатлантичне співробітництво сприятиме утворенню та посиленню деяких конфронтаційних тенденцій. Зокрема, виникає питання щодо регулювання діяльності у одній торговій зоні кількох ТНК, що виступають глобальними конкурентами. Не вирішене також і питання доступу до американського ринку послуг, який представляє собою багатомільярдний закритий ринок для закордонних представників. Також невирішеною залишається проблема, з якою можуть зіткнутися країни, що мають митний союз з ЄС. Їм доведеться відкрити кордони для американських товарів без можливості доступу до американського ринку. Новостворена зона вільної торгівлі також створить незручності у двосторонніх відносинах окремих країн американського континентального ринку та ЄС, оскільки доведеться переглядати вже існуючі домовленості та домовленості, що знаходяться на стадії переговорів. Ці та багато інших

глобальних суперечливих тенденцій притаманні сучасним інтеграційним процесам і виступають основним сповільнюючим фактором тотального переходу від регіоналізму в інтеграційних процесах до загальносвітової міжконтинентальної інтеграції.

Варто також зауважити, що створення Трансатлантичної зони вільної торгівлі не є першим проявом трансконтинентальної інтеграції. Ідея про її створення виникла не лише через посилення ролі групи БРІКС на чолі з Китаєм. До основних факторів, що створили передумови об'єднання двох найбільших континентальних ринків, належить також формування іншої трансконтинентальної інтеграційної структури світового значення – Східно-азійської зони вільної торгівлі. До її складу увійдуть 10 країн АСЕАН та їх 6 економічних партнерів, з якими вже наявні окремі зони вільної торгівлі. Рішення про створення такої структури виникло в контексті розвитку сучасних економічних проблем. Тому зона вільної торгівлі за участю Китаю, Японії, Кореї, Індії, Нової Зеландії та Австралії було запропоновано АСЕАН як наступний щабель у розвитку економічної співпраці у форматі АСЕАН+1 та АСЕАН+3. Передбачається, що Східно-азійська зона вільної торгівлі стане тим економічним імпульсом, який стимулюватиме економічну діяльність не лише в азіатсько-тихоокеанському регіоні, а й в усьому світі. Станом на 2013 р. міжнародні економічні аналітики погоджуються з тим, що на фоні загальносвітової економічної стагнації, що була викликана кризою 2008 р., лише країни Азії проявляють поживалення у світовій економічній діяльності. Отже, утворивши зазначену зону вільної торгівлі, створення якої заплановане на 2015 р., у світі з'явиться одна з найбільших зон вільної торгівлі, що об'єднає приблизно 27% світового ВВП. За попередніми оцінками, економічний ефект від такої співпраці виявиться в середньому обсязі зростання ВВП учасників на 2,1%, збільшенні товарообороту між учасниками на 7% і зміщенні значної частини фінансових і товарних потоків у азіатський регіон.

ВИСНОВКИ

Сучасний стан міжнародних інтеграційних процесів свідчить про те, що основною формою взаємозв'язків між інтеграційними об'єднаннями все ще виступає регіоналізм, результатом розвитку якого виступає розділення світової економіки на чотири континентальні ринки та формування світової економічної тріади у вигляді ЄС, США та Японії. На фоні такої тенденції набуває прояву явище загальносвітової міжконтинентальної інтеграції, яке виникло в умовах загальносвітового економічного спаду як об'єктивно обумовлена необхідність у вирішенні глобальних економічних питань. Основними передумовами виникнення міжконтинентальної інтеграції можна вважати світову економічну кризу 2008 р., готовність світової економічної тріади до переходу на якісно новий рівень економічних відносин і посилення ролі на світовій економічній арені групи БРІКС на чолі з Китаєм. Першим проявом міжконтинентальної форми інтеграції виступають Трансатлантична та Східно-азійська зони вільної торгівлі. Основними цілями їх створення виступають збереження економічної безпеки ЄС і США та недопущення перерозподілу ролей на світовій економічній арені. Основним фактором, що прискорює економічні трансформації та глобалізує інтеграційні проце-

си, виступає посилення ролі на світовій економічній арені групи БРІКС на чолі з Китаєм. Орієнтуючись на зміщення основних світових фінансових і товарних потоків з американського та європейського регіонів, група БРІКС посилює власну економічну значимість на міжнародній арені через розширення сітки ТНК з відповідним збільшенням загальної частки у загальносвітовій торгівлі та інвестиційній діяльності. Африканський континентальний ринок, який сьогодні представляє зони перетину економічних інтересів світової тріади, усе більше перетворюється на економічний плацдарм азіатських країн, які виступають у ролі його найбільших інвесторів. Враховуючи заплановані терміни утворення обох зон вільної торгівлі, фактори, що сповільнюють їх утворення та значне зростання темпів економічної активності азіатського регіону, можна припустити, що у найближчі кілька років Китай та група БРІКС займуть провідне місце та будуть здатні диктувати правила гри на міжнародній економічній арені. Світова економіка поляризується в азіатсько-тихоокеанський та європейсько-американський економічні центри, а подальший інтеграційний розвиток приведе до кінцевої ідеї торії мондеалізму. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Шуканов П. В. Влияние этнополитического фактора на процессы глобализации и регионализации / П. В. Шуканов // Региональные перспективы. – Кременчук. – 2000. – № 1 (8). – С. 59 – 64.
2. Шишков Ю. Европейский дом глазами федералиста / Ю. Шишков. – К. : МэиМО. – 1991. – № 12. – С. 63 – 71.
3. Рум'янцев А. П. Міжнародна економіка : підручник / А. П. Рум'янцев, Г. Н. Климко, В. В. Рокоча та ін. ; за ред. А. П. Рум'янцева. – К. : Знання-Прес, 2003. – 447 с.
4. Composition of macro geographical (continental) regions, geographical sub-regions, and selected economic and other groupings. [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm>
5. Лук'яненко Д. Г. Міжнародна економічна інтеграція / Д. Г. Лук'яненко. – К. : ПІПОЛ, 1996. – 138 с.
6. The official site of worldbank. GDP ranking [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org/data-catalog/GDP-ranking-table>
7. World Trade Report 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr13_e.htm
8. UNCTAD, World Investment Report 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf
9. The official site of European Commission, [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm

REFERENCES

- “Composition of macro geographical (continental) regions, geographical sub-regions, and selected economic and other groupings”. <http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm>
- Luk'ianenko, D. H. *Mizhnarodna ekonomichna intehtratsiia* [International economic integration]. Kyiv: PIPOL, 1996.
- Rum'iantsev, A. P., Klymko, H. N., and Rokocha, V. V. *Mizhnarodna ekonomika* [International Economics]. Kyiv: Znannia-Pres, 2003.
- Shukanov, P. V. “Vliyanye etnopolitycheskoho faktora na protsessy hlobalyzatsyy u rehyonalyzatsyy” [Ethno-political fac-

tors influence the processes of globalization and regionalization]. *Rehionalni perspektyvy*, no. 1 (8) (2000): 59-64.

Shishkov, Yu. “Evropeyskiy dom glazami federalista” [European Federalist house eyes], no. 12 (1991): 63-71.

“The official site of worldbank. GDP ranking”. <http://data.worldbank.org/data-catalog/GDP-ranking-table>

The official site of European Commission. http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm

“UNCTAD, World Investment Report 2013”. http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf

“World Trade Report 2013”. http://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr13_e.htm